

Umhverfis- og auðlindaráðuneytið
Skuggasundi 1
101 Reykjavík

Sent í gegnum samráðsgátt

Reykjavík, 8. október 2018

Mál S-107/2018 Heildarendurskoðun laga um mat á umhverfisáhrifum

Landvernd fagnar þessari mjög svo tímabæru vinnu við heildarendurskoðun á lögum um mat á umhverfisáhrifum. Landvernd vill koma á framfæri nokkrum athugasemdum og hugmyndum á þessu stigi málsins en boðar frekari athugasemdir síðar í samráðsferlinu.

Landvernd bendir á fyrri umsagnir sínar um þetta mál, til dæmis umsögn Landverndar dags. 6. maí 2018 og ályktun aðalfundar Landverndar dags. 30. apríl 2018. Bæði skjöl eru hér í viðhengi.

Skýrt markmið

Þörf er á því að skilgreina hvert markmið mats á umhverfisáhrifum er. Er það að framkvæmdir komist á koppinn á sem hraðastan og skilvirkastan hátt, að skapa sátt um framkvæmdir, vernda umhverfið eða að stuðla að sjálfbærri þróun? Ef markmiðin eru skýrt skilgreind í upphafi verður vinnan sem á eftir kemur auðveldari. Landvernd bendir á umsögn sína dags. 6. maí um endurskoðun laga um mat á umhverfisáhrifum bls. 2 vegna nánari umfjöllunar.

Aðkoma almennings og umhverfisverndarsamtaka

Það er mjög brýnt fyrir alla aðila að aðkoma almennings og samtaka þeirra að mati á umhverfisáhrifum sé tryggð snemma í ferlinu og helst þegar framkvæmdir eru á hugmyndastigi og enn mögulegt að hætta við þær. Ekki er nægjanlegt að gefa möguleika á athugasemdum ef við þeim er ekki brugðist. Almenningsur þarf að fá að komast snemma að í ferlinu og taka þarf tillit til athugasemda hans. Það mun fækka kærnum og spara öllum vinnu ekki síst framkvæmdaraðilum sem telja málin ranglega vera í höfn þegar framkvæmdaleyfi er gefið út en þá fyrst getur almenningsur komið að málinu með þeim hætti að hlusta verður á hann.

Í Svipjóð er samráð við íbúa- og umhverfisverndarsamtök hluti af frummatsskýrslu framkvæmdaraðila og þarf hann að gera grein fyrir því í hverju samráðið fólst og hverjar voru niðurstöður af því í skýrslunni. Þetta fyrirkomulag tryggir samtals framkvæmdaraðila við hagaðila nokkuð snemma í ferlinu. Sá hópur sem á Íslandi fær endurskoðun laganna í hendur mun að öllum líkindum kynna sér hvernig löggin eru í öðrum löndum og gott væri að leggja áherslu á framkvæmd samráðs við samtök almennings í því ferli.

Gildistími mats

Landvernd hefur áður bent á að gildistími mats á umhverfisáhrifum sem nú er 10 ár þarfnast endurskoðunar. Landvernd telur að réttast sé að við leyfisveitingu framkvæmdaleyfis skuli leyfisveitandanda gert skylt að tryggja að öll gögn sem leyfið byggir á séu dagsett, það er að á þeim tímapunkti sem leyfið er veitt hafi forsendur sem leyfið er byggt á ekki breyst. Þetta er nánar skýrt í greinagerð með ályktun aðalfundar Landverndar 2018:

“Samkvæmt núgildandi lögum mega líða 10 ár frá því að álit Skipulagsstofnunar á matsskýrslu framkvæmdaraðila liggur fyrir þar til óskað er framkvæmdaleyfis. Líði lengri tími skal leyfisveitandi leita ákvörðunar Skipulagsstofnunar á því hvort endurskoða þurfi matsskýrslu framkvæmdaraðila að hluta eða í heild. Í fyrsta lagi er það að mati Landverndar óhæfa að óbindandi álit sem ekki verður skotið til æðra stjórnvalds eða dómstóls hafi yfir höfuð tiltekinn gildistíma. Í annan stað er það álit Landverndar að þó lögum yrði breytt í þá veru að gera niðurstöðu Skipulagsstofnunar að bindandi stjórnvaldsákvörðun sé ljóst að slíkur lágmarksgildistími ákvörðunar er fráleitur. Áherslur og viðmið samfélagsins geta breyst mikið á fáum árum. Má sem dæmi nefna þá byltingu sem orðið hefur í ferðaþjónustu síðastliðin 6–7 ár. Ferðaþjónusta sem nú er stærsti atvinnuvegur þjóðarinnar gerir út á náttúru Íslands og er því oft í beinni samkeppni við t.d. orkuvinnslu. “

Leyfisveiting er lokahnykkur umhverfismats

Mikilvægt er að ferlið Mat á umhverfisáhrifum sé skýrt skilgreint þannig að því ljúki með leyfisveitingu, það er að mat á umhverfisáhrifum og leyfisveiting eru ekki tveir aðskildir hlutar.

Framkvæmd umhverfismats

Landvernd þykir óeðlilegt að í svo litlu samfélagi eins og á Íslandi, sé það framkvæmdaraðili sem ráði þá sem vinna umhverfismat framkvæmdar. Verkfræðistofur á Íslandi sem oftast vinna umhverfismat eru fáar og háðar viðskiptum frá stórum framkvæmdaraðilum. Það er því innbyggður hvati í þessu kerfi fyrir verkfræðistofurnar til þess að líta á umhverfisáhrif framkvæmdanna frekar jákvæðum en neikvæðum augum til þess að tryggja sér áframhaldandi viðskipti framkvæmdaraðila. Í greinagerð með ályktun aðalfundar Landverndar 2018 segir:

“Eðlileg krafa samfélagsins er að óháður aðili geri matið. Það sama á við um umhverfismat áætlana, svo sem skipulags. Víða í Evrópulöndum er þessu einmitt hagað þannig að óhlutdrægni sé tryggð.”

Landvernd hvetur til þess að vel verði farið ofan í kjölin á því hvernig matsaðili er valin í öðrum löndum.

Einföldun ferlis og bindandi ákvarðanir teknar fyrir

Landvernd getur verið sammála gagnrýni sem kemur frá framkvæmdaraðilum um að umhverfismatsferlið sé óskilvirkt og of flókið og mikilvægt að skoða þá gagnrýni. Landvernd telur mikilvægt að bindandi og þá kæránlegar ákvarðanir séu teknar fyrir í ferlinu, þannig að framkvæmdaraðilar geti verið að taka afstöðu til athugasemda snemma og það sé þá möguleiki fyrir þá að endurskoða og jafnvel hætta við framkvæmdir þá þegar. Einnig er

mikilvægt að fleiri en viðkomandi sveitarfélag sem leyfisveitandi taki bindandi ákvarðanir varðandi framkvæmdir sem háðar eru mati á umhverfisáhrifum.

Lokaorð

Landvernd fagnar því að þessi mjög svo þarfa endurskoðun fari nú í gang. Mikilvægt er að ef starfshópur verður stofnaður um endurskoðunina að í honum sitji fyrst og fremst fagfólk sem þekkir málefnið vel frekar en þingmenn.

Virðingarfyllst,
f.h. stjórnar Landverndar,

Auður Magnúsdóttir
framkvæmdastjóri

Hjálagt:
Ályktun aðalfundar Landverndar 2018.
Umsögn Landverndar um